

СПОСОБИ РОЗВИТКУ УЯВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Науково-педагогічним працівникам важливо розвивати уяву з метою підвищення творчої активності, інноваційності, гнучкості та адаптації до змін у сучасному світі. Вона допомагає створювати нові ідеї, розв'язувати проблеми, розробляти ефективні методи навчання, наукової діяльності, використовувати різні джерела інформації та форми представлення знань, розуміти та враховувати потреби й інтереси учасників освітнього процесу, професійної та міжособистісної взаємодії тощо. Уява дозволяє створювати нові образи на основі попереднього досвіду. Вона є важливою здатністю, яка сприяє самопізнанню, розвитку гнучких навичок [2, с. 77-83], опануванню ключових та професійних компетентностей, зокрема англомовної [1, с. 65-69].

Уява може бути двох видів: активною або пасивною. Активна – передбачає свідоме створення та керування образами за допомогою довільної концентрації (зокрема, фантазування майбутнього або планування продуктивної діяльності). Пасивна – виникнення образів без наміру та контролю за впливом мимовільних процесів психіки (наприклад, бачення снів або галюцинацій).

Також виокремлюють продуктивну уяву (передбачає свідоме конструювання дійсності, створюючи нові та оригінальні образи, наприклад твори мистецтва) та репродуктивну (передбачає відтворення дійсності шляхом копіювання або повторення існуючих образів у процесі пригадування минулого). За сенсорною модальністю уява може бути конкретною або абстрактною. Конкретна – передбачає використання образів реальної дійсності, які утворились на основі зорового, слухового, нюхового, смакового або дотикового сприйняття. Абстрактна – оперування абстрактними образами, які не мають сенсорного відображення (наприклад, при спробах уявити яке-небудь поняття або логічний зв'язок).

Уява має також ряд властивостей, які характеризують її якість та ефективність. До них відносять швидкість (час, необхідний для створення або відтворення образів), гнучкість (передбачає здатність змінювати або модифікувати образи за різними параметрами), оригінальність (здатність створювати нові та нестандартні образи) та критичність (спроможність оцінювати адекватність та реалістичність образів). Серед функцій уяви виокремлюють: 1) відображення дійсності в образах; 2) регулювання емоційних станів і дій; 3) планування діяльності.

У сучасній психології виокремлюють такі форми уяви: аглютинація, гіперболізація, літота, схематизація, загострення, типізація або акцентування. Аглютинація – означає змішування різних образів, які не мають логічного зв'язку між собою, в одне ціле (наприклад, Лернейська гідра з сімома головами, мінотавр, русалка та ін.). Гіперболізація – передбачає навмисне перебільшення якоїсь риси, властивості або дії для посилення виразності (наприклад, слон з велетенським хоботом, гора з золотим вершинами тощо). Літота – характеризується використанням навмисного зменшення або ослаблення певного об'єкта для створення нових, несподіваних або вражаючих образів (наприклад, миша з крихітним хвостиком, краплина води в океані тощо). Схематизація – створення нових образів на засадах спрощення або узагальнення реальних об'єктів (наприклад, коло як схематичне зображення сонця, квадрат як схематичне зображення будинку

та ін.). Загострення – передбачає підкреслення сутнісних ознак об’єкта, які відрізняють його від інших або виділяють на фоні загального контексту (рудий кіт з величезними очима, старий дуб з глибокими борознами на корі тощо). Типізація – виділення спільного серед багатьох речей або істот і створення нового конкретного або абстрактного образу, який відображає визначений зміст (наприклад, лев як символ сили і мужності, троянда як символ краси і любові тощо). Акцентування – виділяє та підсилює якусь рису, властивість або частину об’єкта, щоб зробити його більш помітним, виразним або символічним (наприклад, портрет людини з акцентом на її погляді або посмішці тощо) [3, с. 322-324].

Розвиток уяви може збагатити творчий потенціал науково-педагогічного працівника, підвищити його здатність розв’язувати проблеми, створювати нові ідеї, бачити можливості. До способів розвитку уяви можна віднести:

- читання літературних творів, перегляд фільмів, відвідування музеїв, театрів, виставок тощо;
- написання оповідань, поезії або ведення щоденника;
- вивчення малювання або живопису з метою розвитку здатності візуалізації і створення нових образів;
- мріяння та фантазування, генерування ідей або сценаріїв з описом їхніх деталей, кольорів та текстур;
- здобуття досвіду, експериментування з новими підходами до діяльності;
- обговорення ідей з іншими, обмін життєвим досвідом, планування майбутнього;
- прогулянки на природі, подорожі та вивчення різних культур.

Розвиток уяви може займати багато часу, але він є основою творчості та креативного мислення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Піддячий В.М. Методика саморозвитку англomовної компетентності майбутнього педагога в контексті європейських орієнтирів. Молодь і ринок. 2016. Вип. 10 (141). С. 65–69. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/706073/>
2. Піддячий В. М. Розвиток гнучких навичок фахівців в умовах динамічних змін сучасного ринку праці. Молодь і ринок. 2022. Вип.7–8 (205-206). С. 77–83. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/733000/>
3. Рибалка В.В. Творча уява обдарованої особистості. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник. Київ, Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2016. С. 322–324 URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/55792053-cf73-45f1-b97d-fc054e0459ba/content>